

Известия списание на Икономически университет 3 (2019)

ИЗВЕСТИЯ

списание на Икономически университет – Варна

<http://journal.ue-varna.bg>

**ОТМЕНИТЕЛНИТЕ ИСКОВЕ ПО ЧЛ. 216, АЛ. 1
ОТ ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИЯ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС
В СВЕТЛИНАТА НА ОТКРИТО СРЕЩУ ДЛЪЖНИКА
ПРОИЗВОДСТВО ПО НЕСЪСТОЯТЕЛНОСТ**

Стоян КОЛЕВ¹

¹ Катедра Правни науки, Икономически университет, Варна, България. E-mail: sdkoleff@ue-varna.bg

JEL K4, K2, K22**Резюме****Ключови думи:**

публични вземания;
несъстоятелност;
специален отменителен иск; ревизионен акт; установяване на публичното задължение.

Изследването изяснява същността на исковите по чл. 216 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс като правна възможност за защита интересите на държавата и общините в качеството им на кредитори с публични вземания при открито срещу длъжника производство по несъстоятелност. Анализира се правната природа на тези искове, процесуалната легитимация на страните по тях и компетентният съд от гледна точка възможностите за защита на длъжника и третото лице-преобретател на отчужденото имущество. Чрез анализ, обобщение и сравнителноправен метод се обобщава наложилата се до момента практика на съдилищата в Република България по такива искове в аспекта на съпоставяне на институтите с подобни правни фигури в анализиращата ги научна доктрина.

© 2019 Икономически университет – Варна

Цитиране: КОЛЕВ, С. (2019) Отменителните искове по чл. 216, ал. 1 от данъчно-осигурителния процесуален кодекс в светлината на открито срещу длъжника производство по несъстоятелност. *Известия. Списание на Икономически университет – Варна.* 63 (3). с. 283 - 296.

Въведение

С оглед функционирането си като основни конституционно установени обществени единици и предвид осъществяване на присъщите им обществено-икономически функции и дейности, държавата и общините се нуждаят от финансиране. В основата си то се осъществява чрез начисляване и събиране на данъци,

такси за услуги, осигурителни вноски и други публични вземания от правните и стопанските субекти на територията на Република България или на съответната община (Колев, 2018).

Декларирането, внасянето и заплащането на дължимите от задължените лица публични вземания невинаги се осъществява доброволно. В някои от случаите те не ги декларират, в други декларират неправилни стопански и фискални резултати, нерядко самите задължени лица не знаят какви са дължимите от тях публични задължения. За тази цел законодателят е предоставил възможност и процесуален ред на публичния взыскател, с които при констатирани несъответствия сам да установи какъв е действителният размер на дължимия публичен дълг. Установяването на дължимите от задълженото лице публични вземания се осъществява от органа по приходите с акт за установяване на публично задължение или с ревизионен акт.

От съществено значение за успешното събиране на установените с влязъл в сила акт за установяване на публично задължение или с ревизионен акт публични вземания на държавата и общините е имуществото на длъжника да е в състояние в максимална степен да обезпечи и да послужи за удовлетворяването им. В случаите, в които длъжникът е притеснен с дългове от частен и публичен характер обаче, съществува вероятност той да предприеме определени действия, с които цели съзнателно да намали обема на своето имущество, служещо, съгласно чл. 133 от ЗЗД, за общо обезпечение на неговите кредитори (Йолова, 2003). С тези си действия длъжникът уврежда своите кредитори, в това число и публичните взыскатели. Имуществото му намалява, а това е в техен ущърб, тъй като се намалява и възможността за удовлетворение на установените публични задължения.

Това обуславя **актуалността на проблематиката** и провокира интереса на авторите за изследването ѝ в различни аспекти на отражение, а именно – **успешното събиране на установените с влязъл в сила акт публични задължения, съответно – с ревизионен акт, публични вземания на държавата и общините от имуществото на длъжника.**

Обект на изследване е същността и правната природа на исковете по чл. 216 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс (ДОПК) като механизъм и възможност за защита интересите на държавата и общините, явяващи се кредитори с публични вземания при открито срещу длъжника производство по несъстоятелност.

В този смисъл и цел на настоящото изследване е **да се разкрие същността на исковете с правно основание чл. 216 от ДОПК като правна възможност**

за защита интересите на държавата и общините, явяващи се кредитори с публични вземания при открито срещу длъжника производство по несъстоятелност. В изпълнение на целта са поставени и следните основни задачи:

1. Да се изследва правната природа на искиве по чл. 216 от ДОПК, процесуалната легитимация на страните по тях и компетентният съд в аспекта ѝ на анализ на доказателствената тежест, която носят страните по тези искиве.

2. Да се изследват възможностите за защита на длъжника и третото лице преобретател на отчужденото имущество и евентуалните възражения, които те могат да противопоставят на публичния вискател.

3. Анализиране пределите и обхвата на съдебното решение по същите в хипотеза на открито производство по несъстоятелност спрямо длъжника по установено публично задължение, както и действието на решението по отношение на кредиторите в несъстоятелността.

4. Да се обобщи наложилата се до момента практика на съдилищата в Република България по такива искиве, както и изследване на тематиката в светлината на съпоставяне с подобни правни фигури и анализиращата ги научна доктрина.

Методологичната основа на изследването е свързана с комплексното използване на утвърдени в доктрината методи като: сравнително-правен, формално-юридически и общонаучни методи на познание – индукция, дедукция, анализ и синтез.

Изложение

1. Същност и правна природа на исковите по чл. 216 от ДОПК

При наличие на открито производство по несъстоятелност актът на самото увреждащо действие зависи от избрания от длъжника подход с оглед конкретните обстоятелства. Това може да бъдат действия по отчуждаване на наличното негово имущество на трети лица с възмездни, с безвъзмездни сделки, с плащания на парични суми. Освен това, длъжникът може да намали възможността на публичните вискатели да се удовлетворят от имуществото му или от отделни обекти в него чрез извършване на действия по обезпечаване на чужди задължения със същото. На трето място, увреждането на кредиторите може да е свързано и с увеличаване на пасива в това имущество. Така длъжникът, чрез поемане на дълг, чрез встъпване в такъв или чрез признание на несъществуващ или погасен по давност дълг, също може да допринесе за увреждането на публичния вискател чрез намалената възможност същия да се удовлетвори от това иму-

щество (Кожухаров В., 1994, pp. 120,121)(Калайджиев, 2010, p. 587) (Апостолов, 1990) (Голева, 2015). Изключително силно се проявява увреждащият ефект на такива действия в откритото спрямо длъжника производство по несъстоятелност.

Общият исков ред чрез отменителен иск по чл. 135 от ЗЗД, предвиден за защита на кредиторите в подобни случаи на увреждане, наричан в правната доктрина и в практиката искът „Павлов иск“ или *Actio Pauliana*, невинаги е в състояние да отговори на необходимостите, свързани с естеството на публичните вземания от аспекта на обществения интерес и засилената защита на интересите на държавата и общините. От друга страна, с отменителните иски, предвидени в разпоредбите на чл. 646 и 647 от ТЗ (Стефанов, 2011), законодателят е предвидил възможност за синдика, а при бездействие от негова страна и за кредиторите да проведат специфична за производството по несъстоятелност искова защита за попълване масата на несъстоятелността (Григоров, 2017).

За задоволяване нуждата от засилена защита на фиска законодателят е включил в процесуалните данъчни закони също и материално-правни норми, определящи кръга от сделките на длъжника по публичното вземане, които могат да бъдат обявявани като относително недействителни (Таджер, 2001, pp. 244,245). С разпоредбите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК е предоставена възможност на публичния взыскател или на публичния изпълнител да предявят особен вид отменителен иск, чрез който да се осъществи попълване на подлежащото на принудително изпълнение имущество на длъжника. Искът по чл. 216, ал. 1 от ДОПК е разновидност на Павловия иск по чл. 135 от ЗЗД и отговаря на същите характеристики като него. Този иск е конститутивен по характер, като целените със същия правни последици са да се обяви за недействително по отношение на кредитора – публичен взыскател, едно по принцип валидно правно действие на длъжника.

Не е налице законова пречка исковите, предвидени в разпоредбите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК да бъдат предявени в условията на открито производство по несъстоятелност. В това отношение съдебната практика е последователна във виждането си, че разписаните в чл. 646 и 647 от ТЗ разпоредби, служещи за попълване масата на несъстоятелността, не се явяват специални по отношение на исковите, уредени в разпоредбите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК. Ето защо допустимо се явява предявяване на такъв иск и при открито срещу длъжника търговец производство по несъстоятелност във всички негови етапи, което се възприема и от съдебната практика в Определение № 741 от 5.11.2010 г. на ВКС по т. д. № 369/2010 г., I т. о., ТК, 2010. Въпреки че законодателят изрично е предоставил на синдика и на кредиторите, в това число и на процесуалния субституент

– Националната агенция по приходите, право да се възползват от исковата защита по чл. 646 и 647 от ТЗ, държавата и общините, пряко или чрез публичния изпълнител, могат да се ползват и от разширените искиви възможности предоставени им в чл. 216, ал. 1 от ДОПК.

Съгласно разпоредбата на чл. 637, ал. 1 от ТЗ, с откриване на производството по несъстоятелност се спират съдебните и арбитражните производства по имуществени граждански и търговски дела срещу длъжника с изключение на трудови спорове по парични вземания. От анализа на цитирания текст следва изводът че се въвежда забрана за предявяване на нови искиве по имуществени граждански и търговски дела срещу длъжника в открито производство по несъстоятелност. Исковете по чл. 216, ал. 1 от ДОПК обаче нямат имуществен характер. Като разновидност на иска по чл. 135 от ЗЗД те се явяват конститутивни искиве, но с провеждането им не се цели постигане на имуществено размятане, те нямат вещно-прехвърлителен ефект, не установяват вещни права, нито установяват конкретни вземания. Целта им е осигуряване правото на публичния вискател да се удовлетвори от имущество, което вече не се намира в патримониума на длъжника. Ето защо забраната за предявяване на нови искиве по имуществени дела срещу длъжника в открито производство по несъстоятелност не е приложима при тях, в какъвто смисъл е Решение № 2 от 15.01.2010 г. на ВНАС по в. т. д. № 449/2009 г., (Кожухаров, 1994, р. 127). Както бе посочено по-напред в изложението, отменителните искиве по чл. 216, ал. 1 от ДОПК, подобно на исковете по чл. 646 и 647 от ТЗ, представляват разновидност на иска по чл. 135 от ЗЗД (Марчева, 2012). Съществуването на последните е осъществено при съблюдаване баланса между свободата на гражданския и търговския оборот, правната сигурност и защитата на добросъвестните преобретатели и гарантиране интересите на кредиторите в несъстоятелността. Наред с това те гарантират защитата на добросъвестните кредитори, които са осигурили обезпечения на вземанията си, и на добросъвестните кредитори, които вече са получили изпълнение. От своя страна исковете по чл. 216, ал. 1 от ДОПК оправдават своето съществуване със засилената защита на фискалните интереси на държавата и общините като еманация на обществения интерес. Именно различията в защитимия интерес обуславят и разликите на този вид искова защита на кредитора с публично вземане от тази по отменителните искиве с правно основание чл. 135 ЗЗД и чл. 646 - 647 от ТЗ. Различни са и функциите на двата вида искова защита. Докато отменителните искиве по ТЗ са средство за попълване масата на несъстоятелността, исковете по чл. 216, ал. 1 от ДОПК са един от способите за принудително изпълнение на вземания за ликвидни публични задължения.

За разлика от исковете, уредени в чл. 646 - 647 от ТЗ, които са родово и местно подсъдни на съда по несъстоятелността, ДОПК не предвижда специална подсъдност за предявяване на иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК. За предявяване на такъв важат общите правила за местна и родово подсъдност на чл. 103 – 117 от ГПК в зависимост от размера на правния интерес, вида на атакуваното увреждащо действие, местожителството и адреса на управление на ответниците.

Активно легитимирана страна по отменителните иски, основани в разпоредбите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК, са публичният взыскател и/или публичният изпълнител. Текстът на чл. 216, ал. 2 от ДОПК не изброява кои са съответните публични взыскатели, но несъмнено това ще са тези институции, които са оправомощени да определят и/или събират наличните публични задължения, т.е. публичните взыскатели са лесно определими, съобразно чл. 162 от ДОПК, като в зависимост от вида и естеството на публичното вземане, това ще е институцията или органът, оправомощени да определят дължимостта, вида и размера на същите. Легитимиран да предяви като ищец иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК е и публичният изпълнител, на когото е възложено принудителното събиране на вземането. В хипотеза на открито спрямо длъжника производство по несъстоятелност искът също следва да бъде предявен от съответния взыскател или публичния изпълнител. Националната агенция по приходите в качеството ѝ на институция, която е процесуален субституент на взыскателите в производствата по несъстоятелност, не е активно легитимирана да предяви такъв иск. Вярно е, че публичните изпълнители са служители на Националната агенция по приходите, но предявявайки отменителен иск, основан на чл. 216, ал. 1 от ДОПК, те действат в качеството си на орган по принудителното изпълнение, в чиито правомощия е и предявяването на такъв иск, а не в качеството им на упълномощени служители в НАП.

2. Специфика на проблематика, свързана с претендираното от ищеца публично вземане

За разлика от иска по чл. 135 от ЗЗД, при който не е задължително вземането на кредитора да е ликвидно, а е достатъчно да са налице обосновани твърдения за съществуването му, при исковете с правно основание чл. 216, ал. 1 от ДОПК е поставено специалното изискване, а именно – действията да са извършени след датата на установяване на публичното задължение, съответно след връчването на заповедта за възлагане на ревизия. В съдебната практика се е наложило становището, че публичното вземане трябва да е установено с влязъл в сила административен акт или с влязло в сила съдебно решение (Стоянов,

1994, pp. 251-254) (Минкова, 2012) (Минкова, 2010) (Минкова, 2011, pp. 3-19) (Минкова, Г., 2016). Това обстоятелство подлежи на доказване в процеса и не е условие за допустимост на иска. В тежест на ищеца е да установи при условията на пълно и главно доказване наличието на публично вземане, установено с влязъл в сила административен акт или с влязло в сила съдебно решение. В много от случаите ищецът се позовава на няколко задължения от публичен характер, които са установени с повече от един административни актове. Обстоятелството, че не всички от актовете за установяване на публични задължения са влезли в сила, а само част от тях, не е основание за отхвърляне на иска, в който смисъл е и Решение № 166 от 30.12.2009 г. на ВКС по т. д. № 430/2009 г., II т.о., н.д. Освен това не във всички случаи е необходимо публичното вземане да бъде установено с влязъл в сила административен акт или с влязло в сила съдебно решение. Така е например в случаите на чл. 108, ал. 2 от ГПК, когато не е издаден ревизионен акт и срокът за започване на ревизия по чл. 109 е изтекъл. В такава хипотеза установените с подадена от длъжника декларация задължения, по която той сам е изчислил основата и дължимия данък и/или задължителните осигурителни вноски, се считат за окончателно установени (Решение № 228 от 20.12.2010 г. на ВКС по т. д. № 530/2010 г., II т. о., ТК., 2010).

Пасивната легитимация по исковите с основание чл. 216, ал. 1 от ДОПК е сходна с тази по останалите отменителни искиве. По правило като пасивно легитимирани ответници по тях са длъжникът и лицето, което е облагодетелствано от увреждащото действие. В производството по отменителните искиве и в частност тези по чл. 216, ал. 1 от ДОПК те са необходими и задължителни другари и участието им в производството е условие за допустимостта на процеса. В този смисъл е и Решение № 151 от 27.07.2011г. по гр.д. № 785/2010г. на ВКС, ГК, III г.о. , 2010., а също и някои теоретици (Сталев, 1997) (Корнезов, 2009). Налице са особености в пасивната легитимация и представителството, когато искът се предявява срещу длъжник търговец, спрямо когото е открито производство по несъстоятелност. При открито производство по несъстоятелност пасивно легитимиран е самият търговец, ако е физическо лице, или юридическото лице, представлявано от органите на управление и представителство или от синдика. Дори да е обявена несъстоятелността на юридическото лице, без значение дали това е станало по реда на чл. 710 от ТЗ или на основание чл. 632, ал. 1 от ТЗ, и производството по делото за несъстоятелност да е спряно, това юридическо лице не е заличено, то продължава да е носител на права и задължения. Неговите органи на управление и представителство запазват възможността да осъществяват представителна власт, тъй като с обявяване в несъстоя-

телност не настъпва прекратяване на правомощията на органите на търговеца, а те продължават да съществуват, макар и в ограничен обем. Запазване на процесуалните правомощия на органите на управление в производството по несъстоятелност е регламентирано и в разпоредбата на чл. 635, ал. 2 от ТЗ. Макар тази разпоредба да търпи критики относно съотношението между правомощията на тези органи и правата на синдика (Стефанов, 2013, р. 90), същата надлежно указва, че в производството по несъстоятелност органите на управление на едно дружество могат да извършват лично или чрез упълномощен представител всички процесуални действия, които не са изрично предоставени на синдика.

В тежест на длъжника – ответник по отменителния иск, е да установи, че публичното вземане е погасено и начина, по който е станало това.

Увреждащите публичния взискател действия, извършени от страна на длъжника, не са изрично изброени от законодателя. При иск основан на чл. 216, ал. 1 от ДОПК в тежест на ищеца е да докаже извършването на действието. Типично за отменителните иски и при иска с правно основание чл. 216 от ДОПК законодателят е приел презумптивен подход, като увреждането се предполага при наличие на хипотезите, посочени в точки от 1 до 6 в чл. 216, ал. 1 от ДОПК. Съдебната практика е категорична, че посочените разпоредби въвеждат необорима презумпция за увреждане. Така например според Решение от 10.02.2009 г. на ВнАС по в. т. д. № 11/2009 г., ТО, когато се касае за действие или сделка, изрично посочено в ал. 1 на чл. 216 от ДОПК, и същите да са извършени след датата на установяване на публичното задължение, в тези случаи се приема, че законът е установил необорима презумпция, че действията и сделките имат за цел осуетяване събирането на вземания от публичен интерес, поради което и други обективни елементи, като вреда и знание за увреждането, не се включват във фактическия състав на правото по чл. 216 от ДОПК. По същото е прието и в Решение № 1 от 24.01.2017 г. на БАС по в. т. д. № 357/2016 г., както и в Решение № 178 от 12.11.2013 г. на ВнАС по в. гр. д. № 441/2013 г. Такова виждане е подложено на критика в правната доктрина, като се счита, че тези презумпции са оборими (Димитров, 2015), тъй като за наличие на увреждане следва да се изхожда в зависимост от възможността за удовлетворяване на кредитора и обстоятелството дали с това действие тя реално е намалена.

От гледна точка на хипотезите в чл. 216, ал. 1 от ДОПК, формулирани с оглед засилената защита на обществения интерес, е без значение дали преобретателят е действал добросъвестно. По този начин същият, въпреки своята добросъвестност, е поставен в положение да отговаря за чуждо недобросъвестно поведение, без да е в състояние да противопостави възражения за добросъвест-

ност. Прави впечатление, че в така установеното законодателно разрешение липсва баланс между нуждите от защита на обществения фискален интерес и интересите на добросъвестните съдоговорители с длъжника (Стефанов, 2013, pp. 274,275).

По принцип с откриване на производството по несъстоятелност се спират изпълнителните производства срещу имуществото, включено в масата на несъстоятелността, с изключение на имуществата, върху които преди откриването на производство по несъстоятелност вече са наложени обезпечителни мерки, или срещу които е започнало принудително изпълнение за събиране на публични вземания. Разпоредбата на чл. 193, ал. 1 от ДОПК предвижда тези имущества да бъдат реализирани от публичния изпълнител при условията и по реда на ДОПК. (Стефанов, 2013, pp. 294,295) (Николова, 2011). Обстоятелството, че спрямо длъжника е открито производство по несъстоятелност или че срокът по чл. 193, ал. 4 от ДОПК е изтекъл обаче, не отменя правото на публичния взыскател да реализира правата си по реда на ДОПК при индивидуално изпълнително производство. Във вече цитираната статия авторът счита, че единствената хипотеза, при която отменителните иски по ДОПК ще може да се проведат при открито производство по несъстоятелност, е ако преди това са били предприети принудителни действия по ДОПК. В такива случаи съдебното решение по иска с правно основание чл. 216, ал. 1 от ДОПК има действие в отношенията между публичния взыскател, длъжника и третото лице. С това решение увреждащото действие на длъжника е обявено за относително недействително само по отношение на публичния взыскател и то за конкретно публично вземане, а не спрямо всички кредитори на длъжника. Така по отношение на кредиторите в несъстоятелността, имуществото прехвърлено с увреждащото действие принадлежи на третото лице, а не на длъжника, съответно не се включва в масата на несъстоятелността. Както вече бе посочено в изложението, искът по чл. 216, ал. 1 от ДОПК няма вещноправно действие, поради което и имуществото, предмет на атакувана с такъв иск сделка, не се връща обратно в имуществената сфера на длъжника. Прехвърленото с атакуваната сделка имущество остава в патримониума на преобретателя, но ищецът – публичен взыскател, има възможност чрез принудително изпълнение да се удовлетвори от него, въпреки че то не принадлежи на длъжника. При уважен иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК обявените за недействителна по отношение на публичния взыскател сделка или действие ползва само него и няма действие по отношение на другите кредитори на длъжника, включително другите публични взыскатели и кредиторите на несъстоятелността. Ето защо при открито производство по несъстоятелност спрямо длъжника в

масата на несъстоятелността не се включва имуществото, предмет на атакуваните с иск по чл. 216 ДОПК действия. Съществени са различията в субективните предели на исковите по чл. 646, чл. 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД, вр. чл. 649, ал. 1 ТЗ. Постановеното по тях съдебно решение има действие за длъжника, синдика и всички кредитори (Стефанов, 2013, pp. 294,295).

Аргумент в подкрепа на гореизложената теза е и че исковите по чл. 646 чл., 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД изрично са посочени в раздел първи на глава четиридесет и първа на ТЗ като способи за попълване масата на несъстоятелността. В част четвърта на ТЗ не се предвижда предявяване на иск по чл. 216, ал. 1 ДОПК, като действие или способ, целящи попълване масата на несъстоятелността. По своята правна същност искът по чл. 216, ал. 1 ДОПК е един от способите за принудително събиране на възникнали в полза на държавата или на общините публични вземания, установени с влязъл в сила акт или съдебно решение. Макар и този иск да е сходен с иска по чл. 135 от ЗЗД и отменителните такива по ТЗ, същият е обусловен от специфични общественно-икономически цели и различна процесуалноправна регламентация. От друга страна, целта на производството по отменителните искове по чл. 646 и чл. 647 от ТЗ е да се попълни масата на несъстоятелността с оглед справедливото удовлетворяване на кредиторите в нея.

В условията на открито производство по несъстоятелност въпросът за увреждащото действие не касае единствено публичните вискатели, но и останалите кредитори в несъстоятелността. Нормално е в такива случаи увреждащото действие на длъжника да се субсумира както в хипотезите на чл. 216, ал. 1 от ДОПК, така и в тези на чл. 646 и 647 от ТЗ. При това не е изключено да се получи паралелно провеждане на отменителни искиви производства от двете разновидности – от една страна, от държавата и общините по реда на чл. 216, ал. 1 от ДОПК, а от друга – от синдика или кредитора в несъстоятелността по реда на чл. 646, 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД. При успешно провеждане на двете искиви претенции възниква конкуренция на права, тъй като за краен резултат е възможно да са налице постановени две или повече конкуриращи се съдебни решения. В такива случаи е необходимо да се отговори на въпроса за реда и начина, по който ще се реализират правата по тези решения. Така правата на публичните вискатели срещу имуществото на третото лице подлежат на реализиране по реда на ДОПК, а правата на кредиторите в несъстоятелността намират пътя на реализацията си по реда на Глава четиридесет и шеста от ТЗ.

Считам, че отговор на така поставения въпрос може да се намери посредством изследване на субективните предели на двата вида съдебни решения. От своя страна

решението по иск, основан на чл. 216, ал. 1 от ДОПК действа със сила на присъдено нещо между кредитора с публично вземане, длъжника и третото лице. Това решение не обвързва кредиторите на несъстоятелността, нито останалите кредитори на длъжника и няма действие спрямо тях. Същевременно разпоредбата на чл. 649, ал. 5, изр. второ от ТЗ предвижда по-широк кръг от лица, спрямо които се разпростира субективният спектър на решението, постановено във връзка с иск по чл. 646, 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД. Това са длъжникът, синдикът и всички кредитори. В такива случаи ще е без значение кое от решенията е постановено по-рано. Предвид разликите в естеството на исовете и процесуалната им регламентация и двете решения ще са допустими, тъй като същите имат различен персонален обхват. Решението по отменителния иск, предявен по реда на част четвърта от ТЗ, има действие спрямо по-широк кръг от лица. Това означава, че това решение ще е задължително спрямо всички кредитори, включително и спрямо предявилия иска по чл. 216, ал. 1 от ДОПК. При това положение имущественото право, което е прехвърлено на третото лице, се счита за част от имуществените права на длъжника, съответно част от масата на несъстоятелността. По този начин реализацията на правата по постановеното във връзка с иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК решение следва да се извърши в срока по чл. 193, ал. 4 от ДОПК (Николов Д., 2016).

Заклучение

Настоящото изложение дава основание да бъдат направени следните обобщения и изводи:

1. Исовете по чл. 216, ал. 1 от ДОПК представляват средство (способ) за принудително събиране на възникнали в полза на държавата или на общините публични вземания, установени с влязъл в сила акт или съдебно решение, или установени при условията на чл. 109, ал. 1 от ДОПК. За разлика от тях исовете по чл. 646 и чл. 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД, вр. чл. 649, ал. 1 от ТЗ са способи за попълване масата на несъстоятелността. Като разновидност на иска по чл. 135 от ЗЗД исовете по чл. 216, ал. 1 ДОПК имат конститутивен характер. Същевременно обаче те нямат имуществен характер, поради което са и извън обхвата на регламентираната в чл. 637, ал. 1 и 6 от ТЗ забрана (Маданска Н., 2011).

2. Предвид своята същност тези исовете могат да послужат като мощен инструмент за защита интересите на държавата и общините дори при открито производство по несъстоятелност срещу длъжника по едно или повече публични вземания. **Дотолкова, доколкото в установената от чл. 216, ал. 1 от ДОПК законодателна рамка липсва баланс между нуждите от защита на обществения фискален интерес и интересите на добросъвестните преобретатели,**

то повече от необходимо е по законодателен път да се предостави защита на третите добросъвестни лица.

3. Следва да се обобщи, че активно легитимирани да предявят иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК са публичният взыскател и публичният изпълнител, като при открито производство по несъстоятелност пасивно легитимиран е длъжникът търговец. В производството по иска длъжникът – юридическо лице, освен от синдика може да бъде представлявано надлежно и от органите на управление и представителство.

4. обстоятелството, че спрямо длъжника е открито производство по несъстоятелност или че срокът по чл. 193, ал. 4 от ДОПК е изтекъл, не отменя възможността на публичния взыскател да реализира правата си по реда на ДОПК спрямо имуществото, по отношение на което е уважен иск по чл. 216, ал. 1 от ДОПК. В такива случаи разпоредбите на чл. 638, ал. 1 от ТЗ не намират приложение. Това е така, защото по отношение на кредиторите в несъстоятелността това имущество не е част от имуществените права на длъжника, а се намира в патримониума на третото лице.

5. Материалният обхват на решението по иска с правно основание чл. 216, ал. 1 Д от ОПК засяга само публичното вземане, във връзка с принудителното събиране на което е предявен, и само това вземане може да бъде удовлетворено от имуществото, чието отчуждаване е извършено увреждащото действие. Персоналните предели на същото обхващат публичния взыскател (кредитора), длъжника и третото облагодетелствано от увреждащото действие лице.

6. При наличието на влязло в сила решение по иск с правно основание чл. 216, ал. 1 от ДОПК и при наличието на такова, постановено по някой от исковете с правно основание чл. 646, чл. 647 от ТЗ и чл. 135 от ЗЗД, вр. чл. 649, ал. 1 ТЗ, предвид действието му спрямо всички кредитори на длъжника, правата по решението могат да бъдат реализирани само при условията на чл. 193, ал. 1 и в срока по чл. 193, ал. 4 от ДОПК.

Литература

1. АПОСТОЛОВ, И., (1990). Облигационно право. Част първа – Общо учение за облигацията. София: БАН.

2. ГОЛЕВА, П., (2015). Облигационно право. София: Нова звезда.

3. ГРИГОРОВ, Г., (2017) Несъстоятелност. София: Сиби.

4. ДИМИТРОВ, И., (2015) Относителната недействителност по чл. 216 ДОПК – материалноправни и процесуалноправни аспекти. *Търговско и облигационно право*, бр. 2.

5. ЙОЛОВА, Г. (2003) За преюдициалността на откритото производство по несъстоятелност спрямо съставомерността на умишления банкрут. *Търговско право*, бр. 3
6. КАЛАЙДЖИЕВ, А., (2010) Облигационно право. Обща част. София: Сиби.
7. КОЖУХАРОВ, В., (1994) Облигационно право. Общо учение за облигационното отношение. София: Софи-Р.
8. КОЛЕВ, С., (2018) Правни проблеми свързани със защита интересите на държавата и общините в хипотезите на чл. 646 и чл. 647 от Търговския закон, *Правната наука и бизнесът - заедно за устойчиво развитие на икономиката*. Варна: Наука и икономика.
9. КОРНЕЗОВ, Л. (2009) Гражданско съдопроизводство. Исков процес. Том първи ред. София: Сиби -Р.
10. МАДАНСКА, Н. (2011) Някои процесуални аспекти на производството по несъстоятелност, *Търговско и конкурентно право*, Том 3, pp. 62,63.
11. МАРЧЕВА, Д. (2012) Павловият иск – исторически и сравнителноправен анализ. *Съдийски вестник*, Том 2, pp. 70-84.
12. МИНКОВА, Г., ЧИЛОВА, Н. (2016). Помагало по данъчно право. София: Сиела.
13. МИНКОВА, Г. (2010). Принципът на законоустановеност на данъците и таксите. *Правна мисъл*, Том 1, pp. 22-33.
14. МИНКОВА, Г. (2011). Действие на източниците на данъчното право. *Правна мисъл*, Том 2, pp. 3-19.
15. МИНКОВА, Г. (2012). Данъчни задължения. София: Сиела.
16. НИКОЛОВ, Д., ИВАНОВ, Д. (2016). Изпълнително производство по ГПК и ЗОЗ. Сиела Норма, pp. 62, 63.
17. НИКОЛОВА, Б.(2011). Разпределение на осребреното имущество в производството по несъстоятелност, *Търговско и конкурентно право*, Том 7, pp. 56,57.
18. СТАЛЕВ, Ж., (1997). Българско гражданско процесуално право. София
19. СТЕФАНОВ, С.Р. ТОПЧИЕВА, Д. МИТЕВА, Б. НИКОЛОВА (2013). Актуални въпроси на производството по несъстоятелност., София: ИК "Труд и право", стр. 294, 295.
20. СТЕФАНОВ, С., (2011) Преферентните искиве за попълване масата на несъстоятелността. София: Сиби.
21. СТОЯНОВ, П., (1994) Данъчно право, Трето издание. София: БАН.
22. ТАДЖЕР, В., (2001) Гражданско право на НРБ. София.

**SPECIAL CANCELLATION CLAIMS UNDER ART. 216
OF THE TAX INSURANCE PROCEDURE CODE IN THE VIEW
OF OPEN AGAINST THE DEBTOR INSOLVENCY PROCEEDINGS**

Stoyan KOLEV

Abstract

The study clarifies the nature of the claims under Art. 216 of the Tax Insurance Procedure Code as a legal opportunity to protect the interests of the state and the municipalities as creditors with public receivables in the open against the debtor insolvency proceedings. It analyses the legal nature of these claims, the procedural legitimation of the parties and the competent court with regard to the possibilities of defending the debtor and the third person, the transferee of the expropriated property. An analysis, summary and comparative method summarizes the current practice of the courts in the Republic of Bulgaria for such claims in terms of comparison of institutes with similar legal figures in the analysing scientific doctrine.

Key words: *Public receivables; insolvency; special cancellation action; audit act; establishment of the public obligation.*